

Redegørelse om forsvarets økonomi 2011

REDEGØRELSE OM FORSVARETS ØKONOMI

Indhold

Indhold

1. SAMMENFATNING	3
2. STATUS FOR ØKONOMI	4
2.1 Økonomisk resultat 2011	4
2.2 Økonomien i 2010-14	6
2.3 Internationale operationer, veteranpolitik og Værnfælles Arktisk Kommando	8
3. ØKONOMISTYRING GENERELT	11
3.1 Økonomistyringsstrategi 2011-2013	11
BILAG - KONKRETE RAPPORTERINGER	14
3.2 Uddannelsesmateriel	14
3.3 Materielanskaffelser	16
3.4 Lagerbeholdninger	18
3.5 Rationaliseringer	20
3.5.1 Effektivisering af personaleforbruget	20
3.5.2 Effektivisering af udgifter til øvrig drift	20
3.5.3 Reduktion af arbejdstidsbestemte ydelser	21
3.5.4 Konkurrenceudsættelse af etablissemmentsdrift	21
3.5.5 Reduktion på yderligere 130 mio. kr.	23
3.6 Opfølgning på kapacitetstilpasninger, effektiviseringer og rationaliseringer indeholdt i forsvarsforliget	23
3.7 Kapacitetstilpasning, effektivisering og rationaliseringer i henhold til implementeringsplanen for forsvarsforliget	24
3.8 Status for udvalgte undersøgelser/analyser i henhold til forsvarsforliget	24
3.8.1 Budgetanalyser	24
3.8.2 Etablissemmentsanalyse	25
3.8.3 Undersøgelse af værnepligtsområdet	25
3.8.4 Placering af Værnfælles Arktisk Kommando	25
3.8.5 Undersøgelse af mulig samling af forsvarets officersskoler	25
3.8.6 Analyse af mulighederne for alternativ (med-)finansiering af forsvarets musikkorps	25
3.8.7 Undersøgelse af helikopterberedskabet	26
3.8.8 Undersøgelse af mulighederne for konkurrenceudsættelse af havmiljøopgaven	26
3.9 Udarbejdelse af klima- og energistrategi	26
3.10 Sikring af forsvarets ejendomme mv.	26
3.11 Salg af ejendomme 2010-2014	27
3.12 Computer network operations (CNO) kapacitet	27
3.13 Kapacitetsopbygning	27
3.14 Omstillingspulje	28
3.15 Sikkerhedspulje	28
3.16 Sjælsmark kaserne	29

1. SAMMENFATNING

Nærværende redegørelse udgør Forsvarskommandoens årlige, skriftlige redegørelse om forsvarets økonomi.

Overordnet forløber forligsimpliceringen planmæssigt, og den økonomiske situation i forsvaret i 2011 har udviklet sig positivt. Resultatet for 2011 blev et mindreforbrug i forhold til finanslovbevillingen på 1.195 mio. kr. Mindreforbruget i 2011 er fordelt med 638 mio. kr. på udskudte projekter og 557 mio. kr. på reelt mindreforbrug. Årsresultatet skyldes således både udskydelser af en række projekter og en stram økonomistyring.

Det positive resultat betyder, at det merbehov på 0,8 mia. kr., der fremgik af den økonomiske redegørelse for 2010, er nedbragt, og forsvaret nu er i stand til at implementere forsvarsforliget inden for forligets økonomiske rammer, og forventer tilmed et samlet mindreforbrug på 210 mio. kr. ved udgangen af forliget. Det er et meget tilfredsstillende resultat, der er opnået på trods af et øget internationalt engagement.

Mindreforbruget for 2011 har været forventet gennem året, og på den baggrund har forsvaret løbende kunne omprioritere ressourcer til nye prioriterede områder, herunder særligt det internationale engagement i Libyen i marts til november 2011 og den øgede indsats for forsvarets veteraner.

Den fortsatte stramme økonomiske styring giver et godt udgangspunkt for gennemførelsen af de besparelser, der skal ske i forbindelse med tilpasningen af forsvaret i de kommende år.

Årets mindreforbrug kan primært henføres til materielområdet, lønsum og øvrig drift. Særligt på materielområdet har der være relativt store udfald på grund af udskydelse af investeringsprojekter fra 2011 til kommende budgetår. Herudover har der i 2011 været et mindreforbrug på internationale operationer og sikkerhedssamarbejdet.

Det akkumulerede mindreforbrug ved udgangen af 2011 udgør inkl. videreført mindreforbrug fra 2010 på 334 mio. kr. i alt 1.529 mio. kr. Det akkumulerede mindreforbrug oversteg den fastsatte udsvingsramme på 3 pct. af de samlede bevillinger for hovedområde 2 "Militært forsvar" i henhold til tekstanmærkning nr. 2 på finansloven for 2011. Forsvarsministeriet fik derfor ved aktstykke 37 af 15/12-2011 Finansudvalgets tilslutning til at videreføre den del af mindreforbruget, der oversteg udsvingsrammen.

På baggrund af de gode resultater i 2010 og 2011 samt forsvarets opdaterede flerårsbudget er forventningen, at forligsøkonomien ved udgangen af 2014 viser et samlet mindreforbrug på 210 mio. kr. Det skal dog understreges, at der er tale om et skøn forbundet med betydelig usikkerhed.

Med henblik på at skabe en styret og sammenhængende udvikling i de kommende års arbejde med videreudvikling af økonomistyringen i forsvaret, har Forsvarskommandoen udarbejdet en økonomistyringsstrategi for 2011-2013, der blandt andet tager udgangspunkt i Rigsrevisionens anbefalinger vedrørende forbedring af økonomistyring i forsvaret.

2. STATUS FOR ØKONOMI

2.1 Økonomisk resultat 2011

Forsvarskommandoens årsresultat 2011 opgjort i forhold til finanslovbevilling

I dette afsnit gennemgås sammenhængen mellem Forsvarskommandoens finanslovbevilling og årsresultat for 2011.

Forsvaret kom ud af 2011 med et overskud – mindreforbrug - for året på 1.195 mio. kr. Forsvaret vurderer, at årets økonomiske resultat er tilfredsstillende. Efter modregning af udskudte projekter mv. på 638 mio. kr. er der herefter et reelt mindreforbrug på 557 mio. kr.

Tillagt tidligere års mindreforbrug på i alt 334 mio. kr. går forsvaret således ud af 2011 med et akkumuleret mindreforbrug på 1.529 mio. kr. som vist i tabel 1.

Tabel 1. Årsresultat 2011 opgjort i forhold til Forsvarskommandoens finanslovbevilling

Mio. kr., 2011-priser	2011
Samlet bevilling	20.942
Forbrug 2011	19.747
Årets resultat (mindreforbrug)	-1.195
Akkumuleret mindreforbrug fra tidligere år	-334
Akkumuleret mindreforbrug til videreførsel til 2012	-1.529

Det positive resultat dækker over udskydelser på bl.a. etablisements- og materielområdet, svarende til 638 mio. kr. i 2011. Resultatet er imidlertid opnået ved at fastholde den stramme økonomiske styring, der blev iværksat i 2009 og videreført i 2010. Den økonomiske styring har – på trods af et øget operativt aktivitetsniveau i 2011, jf. nedenfor – medført besparelser på bl.a. øvrig drift og løn, herunder som konsekvens af effektiviseringskravene i indeværende forsvarsforlig 2010-2014.

Uddybning af årsresultatet 2011 på delposter i Forsvarskommandoens interne budget

Mindreforbruget i forhold til de økonomiske rammer i Forsvarskommandoens interne budget for 2011 er større end det opgjorte mindreforbrug i forhold til Forsvarskommandoens finanslovbevilling på 1.195 mio. kr.

Det fremgår således af tabel 2, at mindreforbruget i forhold til Forsvarskommandoens interne budget for 2011 er 1.483 mio. kr.

Forskellen i mindreforbruget skyldes, at forsvarets interne budget i 2011 var 288 mio. kr. højere (ekskl. salg af ejendomme) end finanslovbevillingen inklusiv tillægsbevillingsloven.

Tabel 2. Årsresultat 2011 opgjort i forhold til Forsvarskommandoens interne budget

Mio. kr. 2011-priser	Budget 2011	Forbrug 2011	Afvigelse
Løn	9.424	9.124	300
Variable ydelser, excl. GLORAM og INTOPS	645	593	52
Øvrig drift	2.144	1.648	496
Etablissementsdrift og Bygningsvedligehold	1.110	1.175	-66
Central Informatikvirksomhed	470	426	44
Materieldrift	4.495	3.952	543
Global ramme	79	31	48
Internationale operationer	717	640	77
Driftsudgifter i alt	19.084	17.590	1.494
Materielanskaffelser	1.852	1.925	-73
Forsvarets etablisementplan	295	233	62
Investeringsudgifter i alt	2.147	2.158	-11
I alt	21.230	19.747	1.483

Lønforbruget i 2011 var 300 mio. kr. under Forsvarskommandoens interne lønbudget. Mindreforbruget skyldes hovedsageligt manglende besættelse af ledige stillinger ved myndigheder under Hærens Operative Kommando.

Forbruget af **variable ydelser** i 2011 var 52 mio. kr. under budget. Mindreforbruget skyldes afledte effekter som følge af mindreforbruget af årsværk ved myndigheder under Hærens Operative Kommando, men også konkrete besparelser på styrkeproduktion, uddannelse, forligsimplicering, samt et generelt fokus på reduktion af arbejdstid ved hærens myndigheder.

Det samlede mindreforbrug på **materielområdet** i 2011 udgør 470 mio. kr. (inkl. materieldrift og materielinvesteringer) og fordeler sig med et merforbrug på materielinvesteringer på 73 mio. kr. og et mindreforbrug på materieldrift på 543 mio. kr. Afvigelsen skyldes hovedsageligt en periodeforskydning af planlagte projekter fra 2011 til de kommende budgetår og udfald i forhold til aftalt levering med leverandører.

Forbruget vedrørende **øvrig drift** var i 2011 496 mio. kr. under budget, hvilket kan henføres til ovennævnte afledte effekter af mindreforbruget af årsværk ved myndigheder under Hærens Operative Kommando og besparelser på løn. Herudover har myndigheder under Flyvertaktisk Kommando haft et mindreforbrug på driften som følge af, at Libyen-operationen har medført færre øvelser. Dertil kommer et mindreforbrug på internationale operationer som følge af færre udgifter til strategisk lufttransport, drift af lejren i Afghanistan samt andet transport og genforsyning.

På **forsvarets etablisementsplan** kan der konstateres et mindreforbrug i forhold til den tildelte ramme på 62 mio. kr., hvilket primært er sammensat af et mindreforbrug på henholdsvis bygge- og anlægsinvesteringer på 41 mio. kr. og det nationalt finansierede NATO-investeringsprogram på 21 mio. kr. Førstnævnte kan henføres til en ubudgetteret indtægt i forbindelse med renoveringen af Batteriet Sixtus og en manglende bevillingsmæssig afklaring vedrørende Seden Skydebane, mens sidstnævnte skyldes forsinkelse i forløbet for projektet Air Command and Control System.

Forsvarskommandoen har på baggrund af årsafslutningen for 2011 gennemgået budgetterne for 2012 for underliggende myndigheder og justeret disse, i det omfang mindreforbruget i 2011 gav anledning hertil. Samlet set er der sket varige reduktioner i årsprogrammet for 2012 og frem for ca. 66 mio. kr. De varige reduktioner medgår som en del af de løbende bestræbelser på at optimere driften af forsvaret.

2.2 Økonomien i 2010-14

I dette afsnit gennemgås forsvarets forventninger til økonomien i 2010-2014. Som det fremgår af tabel 3, forventes et samlet mindreforbrug på 210 mio. kr. ved udgangen af 2014. Det skal dog understreges, at der er tale om et skøn forbundet med betydelig usikkerhed.

Tabel 3. Forligsøkonomi 2010-2014

Mio. kr., 2011-priser	2010	2011	2012	2013	2014
Løn	9.343	9.124	9.178	9.312	9.312
Variable ydelser	808	754	781	759	759
Etablissemmentsdrift og bygningsvedligehold	1.105	1.175	1.222	1.222	1.122
Central informatikvirksomhed	424	426	496	474	474
Materielinvesteringer- og drift	6.430	5.877	6.260	6.255	6.255
Øvrige driftsudgifter	2.289	2.127	2.512	2.457	2.457
Global ramme (drift)	59	31	63	63	63
Forsvarets etablissemmentsplan	91	233	246	239	239
I alt	20.550	19.747	20.758	20.782	20.682
FL bevilling (inkl indtægter fra salg af ejendomme)	-20.889	-20.943	-20.866	-20.685	-20.679
Resultat	-334	-1.195	-108	97	3
Akkumuleret resultat		-1.529	-1.637	-1.540	-1.538
Udskudte projekter vedr. 2011	0	0	0	828	0
Udgifter til Allied Ground Surveillance			300		
Udgifter til kapacitetsopbygning og CNO*	0	0	0	100	100
Akkumuleret resultat, inkl. udskudte projekter	-334	-1.529	-1.337	-312	-210

Note:

1. Bemærk, at forbrug og bevilling er opgjort i faste priser af hensyn til sammenligning på tværs af år, mens resultat og udskudte projekter er opgjort i løbende priser, da mer-/mindreforbrug og dermed det akkumulerede resultat alene videreføres i løbende priser. De udskudte projekter fra 2011 er budgetteknisk placeret i 2013, idet det konkrete afløb afhænger af den nærmere planlægning af materielindkøbene i 2013 og 2014.

2.*Computer Network Operation.

Der er sket en opdatering af det økonomiske skøn for forligsperioden i forhold til den økonomiske redegørelse for 2010. Resultatet for 2011 blev således et mindreforbrug på 1.195 mio. kr., mens der i den økonomiske redegørelse for 2010 var forudsat et merforbrug på ca. 270 mio. kr. Forklaringerne på mindreforbruget er gennemgået i afsnit 2.1

I flerårsbudgettet i den økonomiske redegørelse for 2010 indgik en række nye initiativer og justerede skøn, der i alt beløb sig til ca. 550 mio. kr. I det omfang at disse poster stadig forventes at resultere i udgifter for forsvaret, er de indeholdt i flerårsbudgettet i tabel 3.

En andel af mindreforbruget kan henføres til udskudte projekter fra 2010 og 2011, der i alt beløber sig til godt 800 mio. kr. Disse udgifter forudsættes indtil videre afholdt i 2013, men det konkrete bevillingsafløb afhænger af den nærmere materielplanlægning for 2013 og 2014. I praksis forventer forsvaret at gennemføre de udskudte projekter fra 2011 inden for eksisterende 2012-bevilling, men det indebærer en tilsvarende udskydelse af 2012-projekter til 2013. De væsentligste udskydelser er sket inden for områderne vedr. materiel samt bygge- og anlægsområdet. Der kan imidlertid ligeledes konstateres betydelige udskydelser i projekter under den såkaldte globale ramme.

Forligspartierne har besluttet, at Danmark genindtræder i anskaffelsesfasen af NATO's projekt Allied Ground Surveillance (AGS) i forbindelse med NATO-topmødet i Chicago. Udgifterne til Danmarks genindtræden i AGS-projektet forventes at udgøre i alt ca. 300 mio. kr. i 2012, jf. tabel 3. Udgifterne til AGS indgår som en del af forsvarets materielinvesteringer i forsvarsforliget 2010-2014. Herudover afholdes ca. 100 mio. kr. i 2013 og 2014 til militær kapacitetsopbygning i udlandet og Computer Network Operations (CNO). Forsvaret har afventet igangsættelse af disse projekter grundet de økonomiske forventninger ved forligsperiodens start. Nu vurderes der imidlertid at være økonomisk råderum til at igangsætte projekterne.

I forhold til den økonomiske redegørelse for 2010 er der endvidere sket justeringer for 2012 i forbindelse med udarbejdelse af årsprogram 2012, flere af disse justeringer har gennemslag til 2013-2014. Disse justeringer beløber sig samlet set til ca. 300 mio. kr.

Det drejer sig blandt andet om:

- Fald i budgetterede udgifter til internationale operationer på ca. 190 mio. kr. som følge af ophør af Danmark engagement i Libyen og Libanon,
- reduktion af forsvarets lønbudget på ca. 70 mio. kr., hovedsagligt på grund af effektiv administration i staten,
- reduktioner af forsvarets materieldrift- og investeringsbudgetter med ca. 90 mio. kr. samt
- reduktioner af de budgetterede udgifter til bygge- og etablisementområdet med ca. 40 mio. kr.

Reduktionerne modsvares af en stigning i de budgetterede udgifter til øvrig drift på ca. 30 mio. kr., hvilket blandt andet skyldes oprettelsen af Veterancentret. Herudover er der sket en stigning i budgettet til forsvarets centrale informatikvirksomhed på 36 mio. kr., hvilket henføres til overførsler af midler fra 2011 til 2012 til udskudte informatikprojekter samt oprettelsen af en række nye projekter.

2.3 Internationale operationer, veteranpolitik og Værnfælles Arktisk Kommando

Internationale operationer

Forsvaret var i 2011 indsat i henholdsvis Libyen, Afghanistan, Libanon, Kosovo, ved Afrikas Horn samt mindre bidrag til Irak og forskellige FN-missioner. Dermed var alle tre værn indsat i internationale operationer samtidigt med, at de nationale opgaver og forpligtelser blev løst.

For 2011 er de samlede udgifter til internationale operationer opgjort til 1.328 mio. kr. jf. tabel 4. Endvidere er der indtil videre budgetteret med samlede udgifter på 1.132 mio. kr. for 2012 (2011 priser). Forskellen skyldes primært operationen i Libyen og lukning af missionen i Libanon med udgangen af 2011. Forbrug for 2011 og budget for 2012 indeholder løn og øvrig drift, og er opgjort efter meromkostninger for 2012 og frem.

Tabel 4. Samlede udgifter til internationale operationer 2011-2012.

Mio. kr., 2011-priser	Forbrug 2011	Budget 2012 ²
Kosovo (KFOR)	49	31
Libanon (UNIFIL)	107	-
Afghanistan (ISAF)	833	838
Afrikas Horn (OOS)	123	117
Libyen (OOD/OUP)	82	-
Øvrige missioner ¹	51	47
Erstatninger	83	100
I alt	1.328	1.132

Noter:

1. Øvrige missioner består af enkeltmandsbidrag til diverse stabe og Nato's træningsmission i Irak, FN observatører og for 2011 tillige Baltic Air Policing.
2. Budgettal er fra 2. rettelse til Forsvarskommandoens årsprogram 2012, omregnet til 2011-priser.

Afghanistan (ISAF) – fra kamp til kapacitetsopbygning

Forsvarets bidrag, støttet af hjemmeværnet, til NATO's mission i Afghanistan var en bataljonskampgruppe, et nationalt støtteelement, en række kapaciteter til militær kapacitetsopbygning af afghanske sikkerhedsstyrker samt et antal stabsmedarbejdere til flere hovedkvarterer og et kirurghold.

I 2011 har forsvaret i højere grad prioriteret opbygningen af de afghanske sikkerhedsstyrkers kapacitet, så afghanerne på sigt selv kan overtage ansvaret for sikkerheden i landet.

Som en del af omlægningen fra kamp til træning blev en kamp-underafdeling hjemtaget i begyndelsen af 2012, hvorved personel og elementer i stedet udsendes til støtte for kapacitetsopbygning. Endvidere udsendtes et mobilt luftkontrolcenter (MACC) samt lufttransportkapacitet hele året i form af en C-130.

Forbruget i 2011 vedrørende missionen i Afghanistan udgjorde 833 mio. kr. i 2011. På trods af, at den danske bataljon blev reduceret i starten af 2012, er indsatsen til kapacitetsopbygning øget og der er udsendt luftmilitære kapaciteter. Dette medfører, at budgettet vedrørende missionen i Afghanistan stiger til 838 mio. kr. i 2012.

Afghanistan Plan 2013-2014 er under udarbejdelse og forventes endelig vedtaget i andet halvår 2012, hvor forsvaret gennemfører den afsluttende koordination med internationale samarbejdspartner i Afghanistan.

Afrikas Horn (Operation Ocean Shield) – antipiraterioperationer

Den danske antipirateriindsats ved Afrikas Horn har i 2011 været intensiv. Forsvarets maritime bidrag blev i to omgange forlænget som følge af en politisk beslutning; først blev Esbern Snares indsats forlænget med 6 måneder i 2011, og i oktober kom søsterskibet Absalon til området for at genoptage operationerne. Den planlagte hjemkomst for Absalon var fastlagt til april 2012. Hjemkomsten skete dog først i maj 2012 som følge af forhold i operationsområdet.

I slutningen 2011 og begyndelsen af 2012 blev et af forsvarets Challenger fly indsat for en kort periode, ligesom forsvaret senere i 2012 også vil anvende Challenger fly til deltagelse i indsatsen mod pirateri. Forsvaret vurderer, at det vedholdende militære pres samt handelsskibenes øgede sikkerhedsforanstaltninger har haft afgørende betydning for piraternes faldende succesrate.

Forbruget i 2011 vedrørende Afrikas Horn udgjorde 123 mio. kr. i 2011. I 2012 er der budgetteret et forbrug på 117 mio. kr., hvilket skyldes, at der i 2012 er planlagt en kortere udsendelsesperiode i forhold til 2011.

Libyen (Operation Odyssey dawn/Operation unified protector)

Folketinget vedtog 19. marts 2011 beslutningsforslag 89, hvoraf det fremgår, at "Folketinget meddeler sit samtykke til, at et dansk militært bidrag stilles til rådighed for en international militær indsats i Libyen med henblik på at beskytte civilbefolkningen i landet, jf. FN-sikkerhedsrådsresolution 1973 (2011) og 1970 (2011)."

Flyveforbudszonen trådte i kraft 19. marts 2011 og blev indledningsvis håndhævet af en koalition på 22 lande under amerikansk ledelse. Missionen blev benævnt Operation Odyssey Dawn. De danske kampfly blev 19. marts 2011 sendt til den italienske Sigonella base på Sicilien, hvor de i rammen af den af USA-ledede koalition blev indsat som offensiv kapacitet i den indledende "Operation Odyssey Dawn". Denne operation overgik 31. marts 2011 til at være under Nato's kommando, og operationen skiftede navn til "Operation Unified Protector".

Den 22. oktober 2011 erklærede det libyske Nationale Midlertidige Råd Libyen for frit, og 27. oktober 2011 vedtog FN's sikkerhedsråd endeligt at ophæve resolution nr. 1973 pr. 31. oktober 2011. Hermed bortfaldt det mandat, der havde åbnet for den luftmilitære indsats i Libyen, og 28. oktober bekræftede Det Nordatlantiske Råd, at Nato's Operation Unified Protector skulle afsluttes med ophøret af FN's mandat 31. oktober 2011.

Det danske kampflybidrag begyndte hjemtagning 2. november 2011. De seks F-16 kampfly udgjorde sammen med et C-130J Hercules transportfly første hjemtagningsbølge af materiel og personel, og det resterende personel samt materiel blev fragtet hjem i løbet af de efterfølgende uger.

Meromkostninger vedrørende Libyen operationen er opgjort til 352 mio. kr. inklusiv udgifter til F-16 steltimer, forbrug af bomber og fradrag for omkostninger vedrørende den hjemlige struktur, hvoraf kun de samlede udgifter på 82 mio. kr. fremgår af 4 ovenfor.

Veteranpolitik

Veteranpolitikken blev offentliggjort oktober 2010. Foruden en række politiske udmeldinger består politikken af 19 konkrete initiativer. Forsvaret blev givet ansvaret for at implementere de 16 af initiativerne inden udgangen af oktober 2011, herunder etablere et veterancenter, der rummer et videntcenter og et veteransekretariat. Den 1. oktober 2012 stod Veterancentret i Ringsted klar til at blive taget i brug. Fra dette tidspunkt har stort set alle øvrige initiativer desuden været i drift – flere af dem også før.

Forsvaret har dermed fået en udvidet veteranindsats og en mere entydig indgang til den støtte, der tilbydes veteraner og pårørende. Samtidig er der med etableringen af Veterancentret, videntcentret og veteransekretariatet skabt grundlaget for til stadighed at kunne kvalificere indsatsen yderligere.

2011 kan karakteriseres som et opstartsår, hvor initiativerne er blevet udviklet, men hvor der indtil videre kun er gjort begrænsede erfaringer med driften. Forbruget vedrørende veteranpolitikken udgjorde 9,6 mio. kr. i 2011. I 2012 konsolideres driften og parallelt hermed også erfaringerne med brugen af initiativerne, hvorfor der budgetteres med i størrelsesordenen af 90 mio. kr. til veteranpolitikken i 2012, heraf merudgifter for 30 mio. kr. Forsvaret afholdte også tidligere udgifter til bl.a. udgifter til psykologer og socialrådgivere i forbindelse med indsatsen for veteraner. Merudgifterne består derfor af yderligere udgifter, der er tilkommet i forbindelse med vedtagelsen af Veteranpolitikken.

Værnsfælles Arktisk Kommando

I overensstemmelse med forsvarsforliget 2010-2014 effektiviseres kommandostrukturen i Nordatlanten ved, at Grønlands Kommando og Færøernes Kommando sammenlægges i en Værnsfælles Arktisk Kommando.

Værnsfælles Arktisk Kommando oprettes som organisatorisk myndighed pr. 1. november 2012, mens Grønlands Kommando og Færøernes Kommando nedlægges som organisatoriske myndigheder pr. 1. november 2012. Sammenlægningen sker med udgangspunkt i den eksisterende opgaveportefølje, men det sikres, at Værnsfælles Arktisk Kommando kan tilpasse sig udviklingen i Arktis og de dermed afledte konsekvenser for opgaveløsningen. Det er besluttet at placere hovedkvarteret i Nuuk med et forbindelseselement Færøerne i Tórshavn.

Provenuet ved sammenlægningen vurderes at udgøre ca. 25 mio. kr. om året.

Derudover forventes et yderligere provenu på ca. 11 mio. kr. Provenuet skyldes, at der årligt forventes udsparet 14 rotationsflyvninger à ca. 0,8 mio. kr. via Narsarsuaq, som i dag leveres af LUFTARK. Herved bringes det samlede årlige provenu op på ca. 36 mio. kr. Opmærksomheden henledes dog på, at projektet stadig mangler visse materielrelaterede økonomiske oplysninger. Det drejer sig om istandsættelsesomkostninger, som forventeligt beløber sig til 1,5 mio. kr. til let renovering samt ca. 2,5 mio. til indretning af situationsrum, kommunikationscenter og briefingrum.

Udgifter til miljøoprydning i Grønnedal og de dermed forbundne omkostninger ved den fortsatte drift af faciliteterne i en periode efter 1. november 2012 er ikke indregnet, men afventer endelig afklaring. Hertil kommer, at der i forbindelse med oprydningen skal indgås en aftale med Selvstyret, som vil være dimensionerende for udgiften.

3. ØKONOMISTYRING GENERELT

I dette afsnit redegøres for de tiltag, som Forsvarskommandoen har iværksat i forhold til økonomistyring i forsvaret.

Forsvarskommandoen har siden 2009 haft særligt fokus på udvikling af den grundlæggende økonomistyring og regnskabsprocesser, hvilket har ført til, at Rigsrevisionen kan konstatere, at Forsvarskommandoen generelt har haft en korrekt og sikker bevillingsstyring, samt at Forsvarskommandoens regnskab for perioden 2009-2010 samlet set er rigtigt.

Med henblik på at skabe en styret og sammenhængende udvikling i de kommende års arbejde med videreudvikling af økonomistyringen i forsvaret, har Forsvarskommandoen udarbejdet en økonomistyringsstrategi for 2011-2013, der blandt andet tager udgangspunkt i Rigsrevisionens otte anbefalinger vedrørende Økonomistyring i Forsvaret.

Der vil i det følgende blive redegjort for økonomistyringsstrategien.

3.1 Økonomistyringsstrategi 2011-2013

Økonomistyringsstrategien for 2011-2013 består af 6 strategiske målsætninger og 10 tilhørende udviklingsopgaver, jf. tabel 5.

Tabel 5. Økonomistyringsstrategi 2011-2013

6 strategiske målsætninger	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vi sikrer gennemsigtighed i ressourceanvendelsen for produktionen af opgaver og løsninger. Vi sikrer, at opgavernes samlede omkostninger kan opgøres entydigt og kobler økonomiske og ikke-økonomiske mål. 2. Vi leverer rettidig og proaktiv beslutningsinformation, der tager højde for styringsbehov på kort og langt sigt. Vi sikrer beslutningsinformation på niveau I og i niveau II [myndighederne]. 3. Vi sikrer en aktivitetsbaseret styring, der skaber økonomisk råderum og prioritering af knappe ressourcer. Vi sikrer, at prioriteringen er struktureret og faktabaseret. 4. Vi sikrer en sammenhængende og helhedsorienteret økonomistyring. Vi sikrer en økonomisk hensigtsmæssig adfærd hos niveau II myndighederne og skaber forandring i praksis. 5. Vi sikrer en økonomistyring, der lever op til eksterne krav. Vi sikrer, at økonomistyringen anerkendes positivt af eksterne interessenter. 6. Vi sikrer en høj effektivitet i opgaveløsningen gennem klare roller og ansvar, smidige processer og digital understøttelse. Vi har økonomistyringskompetencer, der har en proaktiv adfærd og faglige færdigheder.
-----------------------------------	--

Målsætningerne er nedbrudt i ti udviklingsopgaver, hvis samlede formål er, at økonomifunktionen på tværs af forsvaret kan understøtte forsvarets kerneopgaver med udgangspunkt i sammenhængende, enkle og gennemsigtige løsninger. De 10 udviklingspunkter fremgår af tabel 6 nedenfor:

Tabel 6: De 10 udviklingsopgaver

Udviklingsopgave	Formål
1. Styrkelse af mål- og resultatstyring	Formålet med mål- og resultatstyring er at foretage en sammenhængende styring af aktiviteter og ressourcer, så Forsvarskommandoens resultatkontrakt såvel som det rammesættende forsvarsforlig kan opfyldes.
2. Økonomisk styring på kapaciteter, aktiviteter og opgaver	Målet er at kunne opgøre forsvarets omkostninger forbundet med givne opgaveløsninger og beredskaber samt mer- og mindreomkostninger ved tilpasning heraf. Der skabes herved et bedre grundlag for fremadrettet at kunne prioritere forsvarets samlede ressourceanvendelse samt sikre en mere entydig sammenhæng mellem opgaver, aktiviteter og ressourcer.
3. Forbedret budgetmodel og budgetproces	Forsvarets budgetmodel skal skabe sammenhæng mellem målsætninger, opgaver og ressourcer med henblik på, at forsvaret kan foretage en sammenhængende, enkel og gennemsigtig styring.
4. Udvikling af flerårigt budget- og planlægningsværktøj	Formålet er at udvikle grundlaget for et flerårigt budget- og planlægningsværktøj, der dels kan varetage rammeudmelding og prioritering mv. på et 5-årigt sigte, dels kan kobles til den strategiske planlægning mv. primært på mellemlangt og lang sigt. Et flerårigt budget- og planlægningsværktøj skal bidrage til at skabe et bedre overblik, et bedre styringsgrundlag samt et langsigtet grundlag for omprioritering.
5. Forbedring af intern handel	Med henblik på at bidrage til indførelsen af en praktisk og effektiv økonomistyring, vil Forsvarskommandoen forbedre den interne handel.
6. Standardisering af økonomistyringen, herunder forbedret og ensartet ledelsesinformation	Med henblik på at højne kvaliteten og effektiviteten samt mindske sårbarheden i forsvarets økonomifunktioner, skal der foregå en standardisering af økonomistyringen.
7. Styrket controlling og bedre økonomiske konsekvensberegninger	Med henblik på at sikre, at økonomifunktionerne på tværs af forsvaret bliver centrale parter i den strategiske udvikling af forsvarets styring, vil Forsvarskommandoen udvikle en mere strategisk orienteret controlling i forsvaret samt forbedre den eksisterende finansielle controlling.
8. Bedre datakvalitet og regnskabsprocesser	Som grundlag for forbedret regnskabsaflæggelse og økonomistyring skal der ske en opdatering af Forsvarskommandoens anvendte regnskabspraksis samt en gennemgang og forbedring af regnskabsprocesserne.
9. Fokuseret effektiviseringsprogram	For at forsvaret kan råde over mest mulig operativ kapacitet er der behov for løbende at udvikle og effektivisere de administrative og støttende strukturer, så de til stadighed er dimensioneret og i stand til at levere de nødvendige ydelser effektivt.
10. Kompetenceudvikling	For at sikre at de nødvendige regnskabs-, controlling og økonomimæssige kvalifikationer er til stede i forsvaret, herunder sikre implementering af ovenstående udviklingsinitiativer, skal økonomi- og regnskabsuddannelserne optimeres.

Status for økonomistyringsstrategien

Syv af økonomistyringsstrategiens 10 udviklingsopgaver er igangsat og forløber samlet set planmæssigt. De syv udviklingsopgaver er:

- Styrkelse af mål- og resultatstyring
- Økonomisk styring på kapaciteter, aktiviteter og opgaver
- Forbedret budgetmodel og budgetproces
- Udvikling af flerårigt budget- og planlægningsværktøj
- Forbedret ledelsesinformation
- Bedre datakvalitet og regnskabsprocesser
- Fokuseret effektiviseringsprogram (færdiggørelse af budgetanalyser og implementeringsplaner)

To udviklingsopgaver igangsættes helt eller delvist i 2012:

- Forbedring af intern handel
- Kompetenceudvikling

Udviklingsopgaverne styrket controlling, standardisering af økonomistyring og dele af kompetenceudviklingsopgaven igangsættes i 2013.

BILAG - KONKRETE RAPPORTERINGER

I dette afsnit foretages en rapportering på de konkrete tiltag opstillet i forsvarsforliget 2010-2014 og i Forsvarsministeriets plan for implementering af forsvarsforliget 2010-2014 (implementeringsplanen).

3.2 Uddannelsesmateriel

I Forsvarskommissionens rapport af 2008 er uddannelsesmateriel defineret som det materiel, der svarer til materiellet i de relevante operationsområder og relevant simulationsudstyr, som kan gengive vilkårene på kamppladsen. Det omfatter materielgenstande, som køretøjer og personlig udrustning.

I forsvarsforliget for 2010-2014 fremgår det af forligsteksten, at der kan foretages: ”Indkøb af nødvendigt og relevant uddannelsesmateriel, der bevirker, at der kan uddannes og trænes på materiel, der svarer til det, der anvendes i operationsområder, herunder af hensyn til soldaternes sikkerhed. Investeringen vil være på ca. 600 mio. kr. – svarende til en gennemsnitlig årlig investering på ca. 120 mio. kr.”

I forbindelse med den efterfølgende prioritering af de 600 mio. kr. (2010-priser) og en konkret ajourføring af behovet er nedennævnte behov for uddannelsesmateriel identificeret:

- Kommunikationsmateriel
- Nat observationsmateriel
- Taktisk lys – laser materiel
- C-IED materiel (materiel til imødegåelse af improviserede sprængladninger)
- Ingeniørmateriel
- Bjærgningsmateriel
- Maskingeværer
- Uddannelsesmateriel til elektronisk krigsførelse
- Diverse uddannelsesmateriel
- Ombygning af pansrede mandskabsvogne

Det skal bemærkes, at listen over materiellet ændres i takt med, at udvikling og behov for materiel til internationale operationer ændres.

Tabel 7 viser de planlagte udgifter til uddannelsesmaterielt i perioden 2010-2014.

Tabel 7. Forbrug og budget for uddannelsesmateriel 2010-2014

Mio. kr., 2011-priser	2010	2011	2012	2013	2014	I alt
Kommunikationsmateriel:						
Personal role radio inkl. audioløsning			23			23
Taktisk radio			47			47
Dataradioer			21	23	16	60
Sammenkobling af radiosystemer			14	14	13	41
Nat-observationsmateriel:						0
Alle typer af mærkekampsmateriel			28	21	21	69
Taktisk lys - laser materiel:						
Laser materiel			15			15
Andre EOD (explosive ordnance disposal) anskaffelser:						
Robotter & kabelsøgere		17	4			22
Ingeniørmaskiner:						
Rendegravere					10	10
Bulldozere				8		8
Pansrede ingeniørkampvogne		4	42			46
Mineplove		9				9
Ingeniørmateriel:						
Mineruller			6			6
Infanterikampkøretøj						
Uddannelsesmateriel				21	21	41
Maskingeværer:						
Lette maskingeværer				51	51	103
Elektronisk krigsførelses uddannelsesmateriel						
Udstyr til elektronisk krigsførelse			21	21	27	68
Diverse uddannelsesmateriel:						
UAS (unmanned aerial system)			26			26
Squire radar (område overvågning)	12					12
GPS (global positioning system)			10			10
I alt ca.	12	31	256	158	159	617

*Forbrug og budget for uddannelsesmateriel er angivet i 2011 prisniveau, hvorfor totalen afviger fra de 600 mio. kr. i forligsteksten.

Ovenstående anskaffelser vedr. uddannelsesmateriel er indarbejdet i materielplanlægningen sammen med øvrigt materiel til forsvarrets operative kapaciteter. Materiellet er påbegyndt anskaffet ultimo 2011, og samlet set forløber anskaffelserne af uddannelsesmateriel for 2012 og frem efter planen.

Tabellen er løbende blevet justeret, således at der ikke indkøbes materiel, som der ikke er uddannelsesbehov for længere.

Da den oprindelige liste over behov for uddannelsesmateriel blev udfærdiget, var det fx primært PIRANHA (PIR) III C, der var en mangelvare i hærens uddannelsessystem. Men efter at hæren nu anvender pansret mandskabsvogn G3 og infanterikampkøretøj, kombineret med beslutningen om ikke at opgradere PIR III C og genindsætte typen som materiel i infanteriet, så er behovet for PIR III C uddannelsespakker reduceret markant.

Der vil på samme måde kunne opstå ændringer i de planlagte anskaffelser af uddannelsesmateriel som følge af ændrede operative behov. Anskaffelser af uddannelsesmateriel er indarbejdet i materielplanlægningen sammen med øvrigt materiel til kapacitetsopbygning.

3.3 Materielanskaffelser

Materielanskaffelsesplanen udarbejdes med udgangspunkt i forsvarets materielplanlægningsproces. Planen indeholder materielanskaffelser, der kræver aktstykke på finansloven og/eller materielanskaffelser, der vurderes at have en særlig interesse på grund af anskaffelsens karakter. Der rapporteres alene for de 17 materielanskaffelsesprojekter, der er forelagt forligskredsen ved indgangen til 2011, jf. tabel 8. Processen for gennemførelsen af forsvarets materielprojekter kan summeres til en planlægnings og markedsundersøgelsesfase, en udbuds- og tilbudsevalueringsfase og en kontraktindgåelses- og implementeringsfase. Disse vil i det følgende danne udgangspunkt for status ultimo 2011 for hvert enkelt projekt.

Tabel 8. Status for materielanskaffelser

Nr.	Betegnelse og bemærkninger	Aktstykke	Status
01	Mine Resistant and Ambush Protected Vehicle	Aktstykke 1011-083 af 24. februar 2011, godkendt.	<u>kontraktindgåelses- og implementeringsfase:</u> Projektet er afsluttet.
02	Anskaffelse af Pansret Mandskabsvogn, PMV-E	Afventer.	<u>Planlægnings og markedsundersøgelsesfase:</u> Markedsundersøgelse er gennemført. Tidspunktet for kontraktindgåelse er uafklaret, idet tidspunktet for udsendelse af udbud ikke er endelig fastlagt.
03	Ingeniørmaskiner	Projektet er ændret, hvorfor der ikke indstilles til bevillingsmæssig hjemmel ved aktstykke.	Projektet er opdelt i en række mindre og reducerede selvstændige projekter af hensyn til god økonomistyring og risikohåndtering, som hver i sær omfatter én type udstyr, hvorfor der ikke søges bevillingsmæssig hjemmel i aktstykke.
04	Taktisk Voice Radio	Afventer.	<u>Planlægnings og markedsundersøgelsesfase:</u> Markedsundersøgelse er gennemført. Bevillingsmæssig hjemmel er under tilvejebringelse.
05	Ammunitionsindkøb, ESSM Luftforsvars-missiler	Aktstykke 1011-041 af 9. december 2010.	<u>Udbuds- og tilbudsevaluerings-fase:</u> Kontrakt indgået af 30. september 2011. Antallet af missiler er blevet reduceret.
06	Close In Weapon System	Afventer.	<u>Planlægnings og</u>

	(CEROS)		<u>markedsundersøgelsesfase:</u> Markedsundersøgelse er gennemført. Bevillingsmæssig hjemmel er opnået i 2012.
07	THETIS-klassen Inspektionsskibe, Kapacitetsvidereførelse	Aktstykke1011-M af 1. juni 2011	<u>Udbuds- og tilbudsevaluerings-fase:</u> Projektet er i udbud.
08	EK Systemopgave (elektronisk krigsførelse)	Projektet er ændret, hvorfor der ikke indstilles til bevillingsmæssig hjemmel ved aktstykke.	Projektet er opdelt i en række mindre og reducerede selvstændige projekter af hensyn til god økonomistyring og risikohåndtering, som hver i sær omfatter én type udstyr, hvorfor der ikke søges bevillingsmæssig hjemmel i aktstykke.
09	Sensorer til hæren (UAS)	Projektet er ændret til driftsanskaffelser under 60 mio. kr., hvorfor der ikke indstilles til bevillingsmæssig hjemmel ved aktstykke.	<u>Planlægnings og markedsundersøgelsesfase:</u> Projektorganisation etableret og markedsundersøgelse gennemført. Forsvarskommandoen har bemyndiget anskaffelsen.
10	Opgradering af bundbeskyttelse til M 113 G3 pansret mandskabsvogn	Aktstykke1011-094 af 31. marts 2011	<u>kontraktindgåelses- og implementeringsfase:</u> Materielanskaffelse og montering påbegyndt i 2011, og fortsætter frem til sommeren 2012.
11	EH-101 Helikopter til Taktisk Trope Transport(kapacitetsopbygning)	Aktstykke (FTR-K) tiltrådt 8. december 2011.	<u>Planlægnings og markedsundersøgelsesfase:</u> Markedsundersøgelse gennemført. Forsvarskommandoens bemyndigelse til udbud foreligger.
12	Opgradering af MK56 container	Uden aktstykke.	<u>kontraktindgåelses- og implementeringsfase:</u> Kontrakt indgået 1.april 2011.
13	Modulær minerydningskapacitet	Uden aktstykke.	<u>kontraktindgåelses- og implementeringsfase:</u> Under implementering med afslutning ultimo 2013.
14	IFF system til F-16 (Friend or foe identification)	Uden aktstykke.	<u>kontraktindgåelses- og implementeringsfase:</u> Projektet er iværksat. Afventer afklaring af modkøbsaftale med producenten.
15	M6-5 software (OFP) til F-16	Uden aktstykke.	<u>kontraktindgåelses- og implementeringsfase:</u> Projektet er iværksat. US foreign military sales kontrakt underskrevet 9. maj 2011.
16	Gitterbeskyttelse til pansret mandskabsvogn M113 G3.	Uden aktstykke.	<u>kontraktindgåelses- og implementeringsfase:</u>

			Projektet er iværksat og koordineres med lb. nr. 10.
17	F-16 vingeprogram	Uden aktstykke.	<u>Udbuds- og tilbudsevalueringsfase:</u> Projektet er i udbud.

3.4 Lagerbeholdninger

Forsvarets seneste års forbrug af lagerbeholdninger som følge af specielt internationale operationer har betydet, at der i forligsarbejdet 2008/09 blev identificeret et ekstraordinært behov for at bringe beholdningerne op på et niveau, der sikrer, at igangværende og kommende operationer kan understøttes tilfredsstillende.

Ammunition og reservedele udgør de primære områder for opfyldning af lagre. Lange leveringstider og efterfølgende lang transporttid samt svingende forbrug understreger behovet for opbygning af beredskabslagre på disse områder.

Der er i forsvarsforliget afsat 900 mio. kr. (2010-priser) over hele perioden til ekstraordinær opfyldning af lagre, hvilke efter den seneste vurdering forventes at blive fordelt på nedennævnte områder:

- Ammunition.
- Reservedele til kampvogn LEOPARD 2
- Håndvåben og reservedele hertil
- Reservedele til infanterikampkøretøj

Tabel 9 viser forbrug og budget for lagerbeholdningen i perioden 2010-2014.

Tabel 9. Forbrug og budget for lageropfyldning 2010-2014

Mio. kr., 2011-priser	2011	2012	2013	2014	I alt
Ammunition	175	142	103	146	565
Kampvogn LEOPARD2 reservedele.	0	31	31	31	93
Håndvåben og reservedele hertil	0	41	41	0	82
Reservedele til infanterikampkøretøjer	46	46	46	46	185
I alt ca.	221	260	221	223	925

*Forbrug og budget for uddannelsesmateriel er angivet i 2011 prisniveau, hvorfor totalen afviger fra de 900 mio. kr. i forligsteksten.

Ved udgangen af 2011 er der gennemført lageranskaffelse af reservedele og ammunition for godt 221 mio. kr.

I det følgende beskrives forsvarets behov vedrørende udvikling i lagerbeholdning for ovenstående områder. Angivelse af antal er udeladt af hensyn til klassificering.

Ammunition

De udarbejdede budgetter for perioden 2011-2014 afspejler i stort omfang den ønskede lageropbygning og bygger på erfaringer med forbrug siden maj 2009.

Forbruget af ammunition var 175 mio. kr. i 2011, inklusiv anskaffelse af nye bomber for 132,5 mio. kr. til brug for missionen i Libyen. Der er budgetteret 142 mio. kr. til ammunition i 2012,

103 mio. kr. i 2013 og 146 mio. kr. i 2014. Samlet set udgør forbrug og budget for ammunition 565 mio. kr. i perioden 2010-2014.

Ibrugtagningen af 120 mm tung morter, som trækker på eksisterende lagre, reducerer behovet for lageropbygning for 60 mm morter. Til gengæld har det vist sig, at det bliver nødvendigt at øge lageropbygning af 35 mm ammunition til infanterikampkøretøj.

Forbruget af ammunition er i perioden 2007-2009 steget med 33 %. Hærens Operative Kommando er opmærksom på den udfordring, dette giver, og har iværksat en række tiltag for at begrænse forbruget. Såfremt forbruget ikke begrænses, vil værdien af varelageret falde, hvis ikke investeringen i ny ammunition stiger tilsvarende. Sker det ikke udhules ammunitionsværdien på varelageret over en årrække.

Reservedele

Reservedelsområdet indgår i budgetterne for nedenstående punkter.

Reservedele til kampvogn LEOPARD 2

Kampvognsområdet er under konsolidering, og kapaciteten opretholdes indsat i Afghanistan (ISAF). Der er derfor behov for, at der bliver anskaffet en sikkerhedsbeholdning af reservedele. Hidtil har reservedelsproblemer været løst ved at anvende reservedele fra den organisatoriske kampvognflåde, hvilket ikke længere er muligt. Der er derfor budgetteret med 31 mio. kr. årligt til reservedele til kampvogn LEOPARD 2 i perioden fra 2012-2014, hvilket samlet udgør ca. 93 mio. kr.

Håndvåben og reservedele hertil

Der er budgetteret 41 mio. kr. årligt til byttebeholdning og reservedele til håndvåben i perioden fra 2012-2013, hvilket samlet udgør ca. 82 mio. kr.

Der er allerede truffet beslutning om at anskaffe et antal geværer til erstatning af M/95 og K/96. Jf. opgørelser fra maj 2009 var der anført behov for en engangsanskaffelse samt et årligt behov for reservedele hertil. Disse aktiviteter skal sikre en mere robust lagerbeholdning af såvel hele våben som reservedele hertil. Inkluderet i begrebet reservedele for håndvåben er også optiske sigter samt øvrigt våbentilbehør.

Infanterikampkøretøj af typen CV9035

Forbruget til reservedele til infanterikampkøretøj CV9035 var 46 mio. kr. i 2011. Der er budgetteret med ca. 46 mio. kr. årligt i perioden 2012-2014 til drift og anskaffelse af reservedele til CV9035. Samlet set udgør forbrug og budget til CV9035 ca. 185 mio. kr. i perioden 2010-2014.

Lagerbeholdningen ved udløbet af forligsperioden afhænger af den kommende udvikling i forbrug og omkostningerne forbundet med at holde infanterikampkøretøjer operative i resten af perioden. Forsvarets Materieltjenestes hensigt er at øge beholdningen af lager af reservedele mv. så kapaciteten opnår en mere tilfredsstillende drift.

3.5 Rationaliseringer

3.5.1 Effektivisering af personaleforbruget

Forsvaret skal i henhold til forliget 2010-2014 gennemføre en effektivisering i personaleforbruget og dermed lønsumsforbruget på 1 pct. i 2010 stigende til 5 pct. i 2014.

Effektiviseringen skal ske i forhold til det planlægningsgrundlag, der indgik i forligsforhandlingsprocessen. I forhold til planlægningsgrundlaget betyder det, at forsvarets lønsumsforbrug i 2011 højst må beløbe sig til 9.336 mio. kr. (2011-prisniveau) jf. tabel 10.

Tabel 10. Opfyldelse af baseline for effektivisering af udgifter til løn

Mio. kr., 2011-priser	2010	2011	2012	2013	2014
Forligsgrundlag	9.582	9.780	10.036	10.258	10.512
Reduktion iht. implementeringsplan af 22.juni 2010 mv.	-96	-445	-694	-867	-979
Baseline (justeret)	9.486	9.336	9.342	9.390	9.533
Forbrug 2010-2011/budget 2012	9.012	8.862	8.870		
Difference	474	473	472		

Note. Opgørelserne i tabellen er ekskl. udeløn til internationale operationer.

Effektiviseringen er udmøntet til forsvarets niveau II myndigheder i Forsvarskommandoens årsprogram for 2011. Forsvaret har i 2011 haft et lønsumsforbrug på 8.862 mio. kr. ekskl. personer på udeløn vedr. INTOPS og værnepligtige. Dette svarer til en reduktion på 473 mio. kr. i forhold til planlægningsgrundlaget, og effektiviseringskravet for 2011 er der dermed overholdt.

Mindreforbruget skyldes hovedsageligt manglende besættelse af ledige stillinger ved myndigheder under Hærens Operative Kommando, jf. afsnit 2.1.

3.5.2 Effektivisering af udgifter til øvrig drift

Forsvaret skal i henhold til forsvarsforlig 2010-2014 effektivisere udgifter til øvrig drift med 10 pct. i 2010 stigende til 18 pct. i 2014 i forhold til regnskab 2008. Samlet set må udgifter til øvrig drift højst udgøre 1.769 mio. kr. (2011-prisniveau) i 2011 jf. tabel 11, hvilket svarer til en reduktion af forbrug på øvrig drift med 334 mio. kr. i forhold til 2008. Opgørelsen for 2011 viser et forbrug på øvrig drift på 1.441 mio. kr., hvorfor effektiviseringskravet er opfyldt.

Tabel 11. Opfyldelse af baseline for effektivisering af udgifter til øvrig drift

Mio. kr., 2011-priser	2010	2011	2012	2013	2014
Forligsgrundlag	2.103	2.103	2.103	2.103	2.103
Reduktion iht. implementeringsplan af 22.juni 2010 mv.	-210	-334	-417	-479	-521
Justeret baseline	1.893	1.769	1.686	1.623	1.582
Forbrug 2010-2011/budget 2012	1.650	1.441	1.816		
Difference	242	328	-130		

Note. Opgørelserne i tabellen er ekskl. variable ydelser til internationale operationer.

Som det fremgår af tabel 11 er der på nuværende tidspunkt budgetteret med 130 mio. kr. mere på øvrig drift i 2012 end den forligsfastlagte baseline. Det er dog Forsvarskommandoens forventning, at der vil ske en justering af øvrig drift i løbet af 2012, således at forbruget for året vil holde sig inden for den justerede forligsbaseline.

Forsvaret søger at effektivisere udgifter til øvrig drift inden for udvalgte styrbare udgiftsområder. De udvalgte styrbare udgiftsområder omfatter konsulentbistand, it-konsulentbistand, rejser og hotel (ekskl. værnepligtige), eksterne kurser, telekommunikation og køb af energi. Det korrigerede forbrug på de styrbare udgiftsområder var i 2008 1.567 mio. kr. og udgør i 2011 1.008 mio. kr., hvilket svarer til en reduktion på 559 mio. kr.

3.5.3 Reduktion af arbejdstidsbestemte ydelser

Forsvaret skal som del af forsvarsforlig 2010-2014 rationalisere udbetaling af arbejdstidsbestemte ydelser med 80 mio. kr. (2011-prisniveau) i forhold til regnskab 2008. Samlet set må udgifter til arbejdstidsbestemte ydelser højst udgøre 712 mio. kr. (2011-prisniveau) i 2011 jf. tabel 12. Årsregnskab 2011 fremviser et forbrug på arbejdstidsbestemte ydelser på 590 mio. kr., hvorfor effektiviseringskravet er opfyldt.

Tabel 12. Opfyldelse af baseline for reduktion af arbejdstidsbestemte ydelser

Mio. kr., 2011-priser	2010	2011	2012	2013	2014
Forligsgrundlag	804	804	804	804	804
Reduktion iht. implementeringsplan af 22.juni 2010 mv.	-80	-92	-114	-128	-134
Baseline (justeret)	723	712	690	675	669
Forbrug 2010-2011/budget 2012	638	590	626		
Difference	85	122	64		

Note. Opgørelserne i tabellen er ekskl. udeløn til internationale operationer.

Forsvaret søger at effektivisere udgifter til arbejdstidsbestemte ydelser inden for udvalgte styrbare udgiftsområder. De udvalgte styrbare udgiftsområder omfatter over- og merarbejde, undervisnings- og censorbetaling samt andre arbejdstidsbestemte ydelser. Forbruget på de styrbare udgiftsområder var i 2008 413 mio. kr. (2011-prisniveau) og udgør i 2011 273 mio. kr., hvilket svarer til en reduktion på 139 mio. kr.

3.5.4 Konkurrenceudsættelse af etablisementsdrift

Som led i implementeringen af forsvarsforliget 2010-2014 konkurrenceudsætter Forsvarskommandoen dele af forsvarets etablisementsdrift i to faser. Med det gennemførte udbud af driften i Østdanmark (primært Sjælland og Bornholm), har Forsvarskommandoen, på baggrund af de indhentede erfaringer, iværksat udbuddet af Vestdanmark (primært Jylland og Fyn).

1. fase: Konkurrenceudsættelsen i Østdanmark.

Konkurrenceudsættelsen af Østdanmark blev i 2011 gennemført på baggrund af den bekendtgørelse, der i 2010 blev udsendt.

Forsvarskommandoen offentliggjorde udbudsmaterialet for de prækvalificerede tilbudsgivere medio april med tilbudsfrist den 1. september 2011. Efter gennemlæsning af de indkomne tilbud den 1. september 2011 kunne Forsvarskommandoen imidlertid konstatere, at ingen af tilbudsgiverne havde opfyldt mindstekravene i udbudsmaterialet. Efter samråd med kammeradvokaten besluttede Forsvarskommandoen derfor at annullere det oprindelige udbud og overgå til udbud efter forhandling. En ny tilbudsfrist blev fastsat til den 13. oktober 2011, således at tilbudsgiverne fik mulighed for at supplere deres oprindelige tilbud med de manglende oplysninger og derved opfylde de stillede krav.

Efter evaluering af leverandørernes korrigerede tilbud afgjorde Forsvarskommandoen, ud fra de på forhånd definerede kriterier, at kontrakten skulle tildeles firmaet Forenede Service A/S som en samlet løsning med serviceydelserne rengøring, kantinedrift, arealpleje "inden for hegnet", simpel vedligeholdelse, affaldshåndtering og vintertjeneste.

Efter at vinderen var udpeget, indgav ISS Facility Services A/S og Elite Miljø A/S en klage over den ændrede udbudsform til Klagenævn for Udbud. Sagen blev afsluttet på baggrund af parternes forlig. Forsvarskommandoen betalte i alt 150.000 kr. til deling mellem klagerne mod, at disse frafaldt klagen. Indgåelse af forligsaftalen er alene et udtryk for ønsket om at afværge en tids- og ressourcekrævende klagesagsbehandling og varetage hensynet til de berørte medarbejdere.

Kontrakten med Forenede Service A/S blev underskrevet 13. januar 2012, og driften af forsvarrets etableringer inden for de udbudte serviceområder i Østdanmark blev overdraget med udgangen af marts 2012.

Samtidig virksomhedsoverdragedes 270 ansatte fra forsvaret til Forenede Service A/S.

Den indgåede kontrakt har en varighed på 5 år med en mulighed for to-årig forlængelse. Løbetiden giver leverandøren mulighed for både stabilitet og afkast på driftmæssige investeringer. Kontraktlængden er valgt for at parterne i samarbejde kan gennemføre optimeringstiltag, samt af hensyn til at give det overdragede personale mulighed for at blive hos samme arbejdsgiver i en længere periode. Desuden vurderes det hensigtsmæssigt, at udliciteringen kan følges i en lang periode, før der skal anvendes ressourcer på et genudbud.

Kontrakten giver forsvaret mulighed for løbende tilpasning af de vilkår som er gældende i perioden, idet der er indbygget mulighed for at justere i forhold til forsvarrets behov, herunder modificere eller helt standse ydelserne til hele bygninger og etableringer.

Den indgåede kontrakt medfører, at det er Forsvarskommandoens forventning, at der med udliciteringen spares 50 (2009 prisniveau) mio. årligt i forhold til driftsomkostningerne fra 2009, og at besparelsen vedrører både direkte og indirekte omkostninger.

2. fase: Konkurrenceudsættelsen i Vestdanmark.

Forsvarskommandoen har påbegyndt anden fase af udbudsopgaven - Konkurrenceudsættelsen af Vestdanmark. I 2011 har Forsvarskommandoen foretaget en afgrænsning af de områder af etablersdriften, som medtages i udbuddet. Udover hovedydelsesområderne rengøring, kantinevirksomhed og arealpleje undersøges også, om skydebaner og øvelsesområder med fordel kan indgå i en facility management aftale. Konkurrenceudsættelse af Vestdanmark vil

med servicering af mere end ca. 400 etableringer være 2-3 gange større end det gennemførte udbud i Østdanmark.

Udbuddet forventes igangsat på baggrund af detaljeret analyse af potentiale og markedsforhold med en udbudsbekendtgørelse i 4. kvartal 2012, hvorefter udsendelse af udbudsmateriale til de godkendte (prækvalificerede) virksomheder kan ske i foråret 2013. Det er forventningen, at der kan indgås kontrakt i 2. halvår af 2013, hvorefter en eventuel overdragelse af etableringsdrift i Vestdanmark vil kunne gennemføres primo 2014 med en virksomhedsoverdragelse, der på nuværende tidspunkt vurderes at berøre op til 750 medarbejdere i forsvaret, afhængig af hvilke ydelser udbuddet kommer til at omfatte. Der forventes at kunne realiseres en besparelse på ca. 100 mio. kr., som følge af konkurrenceudsættelsen i Østdanmark.

3.5.5 Reduktion på yderligere 130 mio. kr.

Forsvaret har iværksat en række rationaliserings- og effektiviseringstiltag med henblik på at udmønte det effektiviseringskrav på 130 mio. kr. årligt (2010 prisniveau) fra 2011 og frem, der blev fastlagt i forbindelse med indgåelsen af implementeringsplanen af 22. juni 2010. Det drejer sig bl.a. om køretøjs- og kommunikationsområdet.

Køretøjsområdet forventes effektiviseret gennem etablering af en central motorforvaltende myndighed, der skal forestå driften af forsvarets puljekøretøjer, der overvejende anvendes til administrative formål. Den centrale motorforvaltende myndighed er under opbygning. I 2012 gennemføres en testordning for forsvarets køretøjer i Hjørring. Testen skal afprøve brugen af civile leverandører ved indgåelse af konkrete serviceaftaler om vedligeholdelse og vartning af køretøjerne og et system til elektronisk booking af køretøjerne. Der forventes fastlagt endeligt effektiviseringsprovenu i løbet af 2012.

Kommunikationsområdet rationaliseres og optimeres med henblik på at opbygge et mere effektivt presse- og kommunikationssystem i forsvaret. Som led i effektiviseringen er Forsvarets Mediecenter nedlagt pr. 1. februar 2012 og en række kommunikationsaktiviteter er samlet i en ny kommunikationsafdeling i Forsvarsstaben. Effektiviseringen omfatter herudover en række enkeltstående initiativer, blandt andet reduktion og samling af bladudgivelser i forsvaret, rationalisering af tryksagsområdet, reduktion og øget fokusering af pressetjenesten, modernisering af kommunikation og tilhørende arbejdsgange ved øget brug af elektroniske løsninger og -platforme. Den forventede årlige effektiviseringsgevinst er i forbindelse med analysearbejdet opgjort til ca. 15 mio. kr. Effektiviseringsgevinsten vil dog blive noget mindre i 2012, da ændringerne ikke har helårseffekt for 2012.

3.6 Opfølgning på kapacitetstilpasninger, effektiviseringer og rationaliseringer indeholdt i forsvarsforliget

Følgende reduktioner er effektueret i 2010 og afrapporteret i "Redegørelse om forsvarets økonomi 2010", hvorfor disse ikke gennemgås nærmere i denne redegørelse.

- Reduktion i antallet af kampvogne
- Reduktion af ildstøttekapacitet
- Nedlæggelse af luftværnskapacitet
- Nedlæggelse af panserværnskapacitet

- Reduktion af standardflex-kapacitet
- Reduktion af helikopterstruktur
- Reduktion i antallet af kampfly
- Reduktion af luftrumsovervågningskapacitet

3.7 Kapacitetstilpasning, effektivisering og rationaliseringer i henhold til implementeringsplanen for forsvarsforliget

Følgende reduktioner er effektueret i 2010 og afrapporteret i "Redegørelse om forsvarets økonomi 2010", hvorfor disse ikke gennemgås nærmere i denne redegørelse.

- Midlertidig tilpasning af værnepligtsindtag
- Udeladelse af opbygning af en tredje fregatbesætning
- Nedlæggelse af artilleripejleradarsystemet ARTHUR
- Udeladelse af opbygning af en tredje kampvognseskadron
- Justeret deltagelse i diverse NATO-projekter, herunder AGS

I forlignsimplementeringsgrundlaget er endvidere indregnet en fuld udfasning af Standard Flex-kapaciteten med et samlet provenu på 166 mio. kr. årligt svarende til ca. 665 mio. kr. over perioden 2011-2014.

Enhederne er oplagt med henblik på afskaffelse ved skrotning. Afrigning af enhederne med henblik på klargøring til skrotning pågår, og sidste enhed forventes skrottet i 2012. Der er i den forbindelse identificeret et behov for midlertidig vartning og vagt på enhederne, mens disse materielmæssigt afrigges med henblik på udtagelse af materielsystemer og brugbare reservedele. Den samlede udgift her til vurderes at udgøre ca. 5 mio. kr. Det forventede provenu justeres således til ca. 660 mio. kr. og vil først kunne opgøres endeligt ved udgangen af 2012.

3.8 Status for udvalgte undersøgelser/analyser i henhold til forsvarsforliget

Der er i henhold til forsvarsforliget gennemført en række analyser med mulige positive konsekvenser for forsvarets økonomi, herunder budgetanalyser samt analyser vedr. værnepligt, etableringer, officersskoler, redningshelikopterberedskab og arktisk kommando. Analysernes resultater vil sammen med denne skriftlige økonomiske redegørelse danne grundlag for midtvejsevalueringen af forsvarsforlig 2010-2014. I det følgende gives en status for analyserne.

3.8.1 Budgetanalyser

Der er igangsat en række budgetanalyser af forsvarets økonomi. Budgetanalyserne har til formål at sikre gennemsigtighed, hensigtsmæssige incitament og påvise effektiviseringspotentialer i forsvaret.

Det samlede budgetanalyse kompleks dækker over i alt 15 forskellige effektiviseringsanalyser, hvoraf de syv analyser er udarbejdet i samarbejde med konsulentfirmaet McKinsey.

Den endelige afrapportering til forsvarsforligskredsen forventes at finde sted inden sommerferien 2012.

3.8.2 Etablisementsanalyse

Analysen indeholder en undersøgelse af forsvarets, hjemmeværnets og Beredskabsstyrelsens langsigtede behov for etableringer, herunder kaserner, flådestationer og flyvestationer.

Analysen gennemføres med udgangspunkt i forsvarets nuværende struktur, herunder nuværende værnepligtsindtag. Efterfølgende gennemføres en supplerende analyse af konsekvenserne ved en eventuel ændring af værnepligten i forhold til forsvarets etablisementsmæssige behov.

3.8.3 Undersøgelse af værnepligtsområdet

Undersøgelsen er forankret i Værnepligtsudvalget under Forsvarsministeriets ledelse. Udvalget er sammensat med repræsentanter fra Forsvarsministeriet, Finansministeriet, Erhvervs- og Vækstministeriet, Center for Militære Studier, Dansk Institut for Internationale Studier, Værnepligtsrådet, Forsvarskommandoen, Forsvarets Personeltjeneste og Beredskabsstyrelsen. Undersøgelsen redegør blandt andet for den eksisterende værnepligtsmodel, opstiller en række alternative modeller for værnepligten henholdsvis en række alternative modeller ved suspension af værnepligten.

3.8.4 Placering af Værnfælles Arktisk Kommando

Der er ved Forsvarskommandoen gennemført en undersøgelse med deltagelse af grønlandske og færøske myndigheder med henblik på at afklare den mest hensigtsmæssige placering af en Værnfælles Arktisk Kommando som afløser for de nuværende Grønlands Kommando og Færøernes Kommando.

Undersøgelsen er afsluttet og en rapport er fremsendt til Forsvarsministeriets departement den 19. maj 2011. Det er efterfølgende besluttet at oprette Værnfælles Arktisk Kommando med hovedkvarter i Nuuk, hvilket Forsvarskommandoen har igangsat implementeringen af. Der forventes indledende operative kapacitet for den nye kommando fra 1. november 2012.

3.8.5 Undersøgelse af mulig samling af forsvarets officersskoler

Der er ved Forsvarskommandoen gennemført en undersøgelse af mulighederne for en organisatorisk samling af forsvarets officersskoler. Formålet med analysen er at undersøge, hvorvidt der med en anden organisatorisk forankring af officersskolerne kan opnås en driftsoptimering under forudsætning af fastholdelse af såvel det aktuelle kvantitative som kvalitative niveau for de berørte uddannelser.

Arbejdet er gennemført af en arbejdsgruppe bestående af Forsvarskommandoen, Hjemmeværnskommandoen, Hærens Operative Kommando, Søværnets Operative Kommando, Flyvertaktisk Kommando, Forsvarets Personeltjeneste, Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjeneste og Forsvarsakademiet. Herudover har Beredskabsstyrelsen deltaget som ad hoc medlem.

3.8.6 Analyse af mulighederne for alternativ (med-)finansiering af forsvarets musikkorps

Forsvarskommandoen har gennemført en undersøgelse af mulighederne for at nedbringe omkostningerne til forsvarets samlede musikvirksomhed, herunder mulighederne for alternativ (med-) finansiering af forsvarets musik- og tamburkorps.

3.8.7 Undersøgelse af helikopterberedskabet

Forsvarskommandoen har gennemført en undersøgelse af, om antallet af redningshelikopterberedskaber kan reduceres og placeringen heraf optimeres, uden at det samlede redningsberedskab forringes.

3.8.8 Undersøgelse af mulighederne for konkurrenceudsættelse af havmiljøopgaven

Som led i forsvarsforliget er der gennemført en undersøgelse af mulighederne for at konkurrenceudsætte de skibsbaserede og flybaserede dele af havmiljøopgaven. Det drejer sig om opgaverne i forbindelse med beredskab og bekæmpelse af forureninger af havmiljøet og om den rutinemæssige flyovervågning af de danske farvande.

3.9 Udarbejdelse af klima- og energistrategi

Den overordnede målsætning for Forsvarsministeriets klima- og energistrategi er at skabe en stærkere klima- og energibevidsthed inden for Forsvarsministeriets ressort samt at styrke myndighedernes fremsynethed og opmærksomhed på området. Strategien skal sikre en målrettet udvikling, så forsvaret kan reducere dets klimapåvirkninger væsentligt. Indsatsen på klima- og energiområdet gennemføres under hensyntagen til opgaver og økonomi samt lov- og myndighedskrav.

Visionen er, at forsvaret inden udgangen af 2020 har:

- Reduceret sit energiforbrug med minimum 20 % i forhold til 2006. Inden udgangen af 2015 skal energiforbruget være reduceret med minimum 15 %.
- Øget andelen af elforbrug, der stammer fra vedvarende energi til minimum 60 %. Inden udgangen af 2015 skal andelen være minimum 25 %.
- Reduceret den CO₂-udledning, som er afledt af aktiviteter (dog ikke operative aktiviteter) med 40 % i forhold til 1990. Inden udgangen af 2015 skal udslippet være reduceret med 30 %.

Strategien implementeres gennem en række fokusområder med beskrivelse af baggrunden for fokusområdet, formål, målsætninger og konkrete mål, der omfatter områderne energieffektivisering i bygninger, energi og miljø i operationer, vedvarende energi og energiomlægning, klima- og energirigtig adfærd, klimaregnskab og energiledelse.

3.10 Sikring af forsvarets ejendomme mv.

I forsvarsforliget 2010-2014 er der afsat 500 mio. kr. til sikring af tidssvarende og moderne etableringer, uddannelsesfaciliteter og indkvarteringsforhold bl.a. af hensyn til at fastholde forsvarets personel. Af beløbet skal 100 mio. kr. reserveres til vedligeholdelse af forsvarets militærhistoriske bygninger.

På nuværende tidspunkt er der planlagt projekter for i alt 559 mio. kr. til sikring af tidssvarende og moderne etableringer m.v., jf. tabel 13.

Tabel 13. Udgifter og planlagte investeringer

Mio. kr., 2011-priser	2010	2011	2012	2013	2014	Total
Militærhistoriske bygninger	14	17	10	48	48	137
Øvrige bygninger	32	67	79	139	105	422
Planlagt afholdt i alt	46	84	89	187	153	559

* Totalen i tabellen afviger fra de 500 mio. kr. (2010-priser) i forligsteksten. Dette skyldes, at forbrug og budget for sikring af forsvarsets ejendomme er angivet i 2011 prisniveau. Herudover finansieres inden for forsvarsets finanslovsbevilling forskellen mellem 504 (bevillingen i 2011-priser) og det samlede budget på 559 mio. kr.

3.11 Salg af ejendomme 2010-2014

Det realiserede salgsprovenu i 2010 og 2011 samt forventede salgsprovenu i 2012-2014 fremgår af tabel 14. De samlede afhændelser relateret til forsvarsforliget 2010-2014 vurderes at kunne indbringe ca. 400 mio. kr., der er indregnet i den økonomiske planlægning for forligsperioden. Det bemærkes, at afhændelser i 2011 udgør 61 mio. kr.

Tabel 14. Revideret opgørelse vedrørende salg af forsvarset bygninger

Mio. kr. (løbende priser)	2010	2011	2012	2013	2014	Total
Indtægter	52	61	0	0	0	113
Planlægning	0	0	85	94	108	287
I alt	52	61	85	94	108	400

Note: Salgsprovenuet er opgjort i løbende priser, da markedsprisen for forsvarsets forventede salgsprovenu ikke er kendt.

I forhold til de realiserede salg i 2011 skal det bemærkes, at salget af Christianshavns Voldgade ikke blev realiseret som planlagt. Således er de realiserede indtægter i 2011 ca. 18 mio. kr. mindre end budgettet og budgettet for 2012 er opjusteret tilsvarende.

3.12 Computer network operations (CNO) kapacitet

I henhold til forsvarsforliget oprettes en Computer Network Operations (CNO) kapacitet inden for Forsvarsministeriets område med henblik på at forsvare egen brug af og forhindre modstanderes udnyttelse af cyber space.

Der er i Forsvarsministeriet iværksat et analysearbejde med deltagelse af Forsvarets Efterretningstjeneste og Forsvarskommandoen. På baggrund af dette analysearbejde vil Forsvarsministeriet træffe endelig beslutning om CNO-kapacitetens iværksættelse, hvorefter Forsvarskommandoen vil udarbejde en detaljeret implementeringsplan for Computer Network Operations.

Det forventes en årlig udgift på ca. 100 mio. kr. i perioden 2013-2014 til Computer Network Operations og kapacitetsopbygning.

3.13 Kapacitetsopbygning

Forsvarskommandoen opretter en kapacitet dedikeret til militær kapacitetsopbygning i udlandet jf. forsvarsforliget. Målet med kapacitetsopbygningen er at forebygge og reducere igangværende konflikter i områder uden for Danmark ved styrkelse og integration af militære og civile kapaciteter i det givne område. Opbygningen af civile kapaciteter kan fx vedrøre

genopbygning i operationsområder, hvor civile genopbygningskapaciteter ikke operere på grund af sikkerhedsforholdene.

Det forventes en årlig udgift på ca. 100 mio. kr. i perioden 2013-2014 til kapacitetsopbygning og Computer Network Operations.

3.14 Omstillingspulje

Forsvaret skal i henhold til forsvarsforliget oprette en omstillingspulje, som provenu fra effektiviseringer og rationaliseringer, der ligger ud over de forligsbestemte, skal tilfalde.

Som det fremgår af afsnit 2.2 forventes et samlet mindreforbrug på 0,2 mia. kr. i forhold til bevillingen i forsvarsforliget 2010-2014. Provenuet kan medgå til finansiering af indfasningen af de forudsatte besparelser, der skal ske i forbindelse med tilpasningen af forsvaret i de kommende år.

3.15 Sikkerhedspulje

Af forsvarsforliget 2010-2014 fremgår, at der afsættes 0,5 mia. kr. (priseniveau 2009) i forligsperioden til *"finansiering af uforudsete og nyopdukkede udgifter til sikring af den bedst mulige beskyttelse af dansk militært og civilt personel udsendt i missionsområderne"*. Midlerne afsættes med en årlig pulje på 100 mio. kr. Midlerne afsættes på finanslovens § 35 og kan anvendes efter godkendelse i forligskredsen.

Tabel 15 viser forsvarets budgettering af sikkerhedspuljen i perioden 2010-2014.

Tabel 15. Udmøntning af sikkerhedspuljen

Mio. kr., 2011-priser	2010	2011	2012	2013	2014	Total
Beskyttelsesplader til fragmentationsvest	5					5
IED-beskyttelse til til infanteri-kampkøretøjer indsat i Afghanistan	2					2
Hjelme og hjelmnet til danske enheder indsat i internationale operationer	12					12
Mine Resistant and Ambush Protected Vehicle (MRAP)		10	33	22	41	106
Uniform i multiterrænsløring (MULTICAM) og lyskebeskyttelse til ISAF			31			31
I alt	19	10	64	22	41	156

I 2011-12 finansieres følgende to projekter af sikkerhedspuljen:

Mine Resistant and Ambush Protected Vehicle (MRAP)

Finansieringen af *"operativ ibrugtagning"* af 40 MRAP er blevet endeligt tiltrådt af Finansudvalget ved Aktstykke 83 af 24. februar 2011. Udgiften forventes at udgøre i alt 106 mio. kr. Forsvarskommandoens indstilling til Forsvarsministeriet er at udvide den oprindelige periode fra 2010-2011 til 2010-2014. Dermed forventes den samlede bevilling til sikkerhedspuljen at blive afholdt i perioden 2010-2014, fordelt med 10 mio. kr. i 2011, 33 mio. kr. i 2012, 22 mio. kr. i 2013 og 41 mio. kr. i 2014, jf. tabel 15. Indstillingen mangler dog endelig godkendelse.

Køretøjerne er ibrugtaget som planlagt, men udgifterne til særligt drift har været mindre end forventet. Forlængelsen af MRAP lånet vurderes ikke at medføre et behov for yderligere midler, end de allerede afsatte ca. 106 mio. kr. Der er alene tale om en udvidelse af låneperioden frem til 2014.

Udgifterne ses at skulle dække dels almindelig drift og dels at kunne betale for eventuelle beskadigede køretøjer samt at bringe køretøjerne i passende stand til tilbagelevering.

Uniform M/11 og lyskebeskyttelse

Uniform M/11 i MULTICAM sløringsmønster er erstatning for forsvarets nuværende uniform M/84 og M/01, mens lyskebeskyttelse er et nyt tiltag. Begge er beregnede til beskyttelse af danske soldater, indledningsvist i ISAF. Implementering af uniform M/11 startes med iklædning af det danske styrkebidrag i ISAF og med efterfølgende udskiftning af uniformsgenstande i takt med nedslidning. Lyskebeskyttelse udleveres indledningsvis alene til styrkebidraget i ISAF.

Forsvarsministeriet har ved en skrivelse af 19. januar 2012 bemyndiget Forsvarskommandoen til at anvende 31 mio. kr. fra sikkerhedspuljen, fordelt med 24 mio. kr. til anskaffelse af uniformer i multiterrænsløring og 7 mio. kr. til anskaffelse af lyskebeskyttelse.

Initialanskaffelsen er på vej og forventes leveret i løbet af 2012.

3.16 Sjælsmark kaserne

Forsvaret har iværksat realitetsforhandlinger med potentielle købere af Sjælsmark Kaserne. Afhændelse skal ske ud fra det kriterium, at forsvaret opnår det højest mulige provenu. Endvidere skal anføres, at før et endeligt salg gennemføres, vil dette blive fremsendt til Forsvarsministeriet for egentlig godkendelse.